

תלמיד חכם וקדוש, אך אינו לומד מוסר – נפול יפול

פרשת קרח, (שיחה 1) – נכתב ע"י הרב משה צוריאלי, מתוך ספרו "אוצרות התורה".
[הבהרה. בהסכמת הרב, השיחה נערכה ע"י תלמידו, אך טרם הגיחה]

הנצי"ב כותב שמאתים וחמשים איש שתבעו כהונה גדולה "היו באמת גדולי ישראל בכל פרט גם ביראת ה', והיה מניעת הכהונה שהוא גורם דבקות ואהבת ה' כאש בוער בקרבם... אמנם קרח באמת היה אדם גדול וראוי לתאורת הר"ן איש... אבל באמת תוכו לא כן היה, וקנאת השררה אכלתהו... אבל קרח שהיה גדול הדור, הוא היה בכוחו להמשיך אחריו רבים". ("העמק דבר", במדבר טז, א).

יש לנו כמה וכמה הוכחות על רום מעלתו של קרח.

א. הוא אמר "כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה'" (טז, ג) וככה הוא התנהג. כאשר הוא בא לחצר של און בן פלת להביא אותו לעימות נגד משה, הוא ראה את אשתו של און היושבת בחצר וסותרת קלעי שערותיה, ומשום זה נרתע קרח לאחור ולא נכנס. הרי יש בכך צניעות גדולה (סנהדרין קט:).

ב. והנה משה רבנו חשש פן ה' יקבל את התאמצותם של ר"ן איש והצטרך להתפלל "אל תפן אל מנחתם" (טז, טו).

ג. אדמו"ר ר' צדוק מעיר שה' ציוה לעשות מן מחותותיהם ציפוי למזבח, "כי קדשיו". (יז, ב). סימן יש בדבר שמסירות נפשם כדי להתקרב ולשמש בכהונה גדולה בכל זאת קדשה את מחותותיהם.

ד. זהר (ג/מט) מובא כי קרח היה בדוגמא של מעלה!

ה. ועוד אמרו (במד"ר יח): "חכם גדול היה ומטועני הארון".

ו. והאריז"ל מצא רמז בכתבי קודש שעתידי קרח לבוא לעוה"ב, כי סופי תיבות של "צדיק כתמר יפרח" הם 'קרח' ('יליקוטי תורה', על תהלים צב). ודוקא בפסוק זה!?

ובכן צריכים לחקור "אם בארזים נפלה שלהבת מה יעשו איזובי הקיר?" (מו"ק כה:).
אנו, קטני הדרגא, כיצד נינצל?

שאלה זו שאלו חז"ל בענין **דואג ואחיתופל**, שהיו גדולים בחכמה!

א. **דואג** היה אב בית דין. (מדרש תהלים, ג).

ב. אמר ר' יצחק למה נקרא שמו אדומי? שהיה מאדים פני הכל בהלכה". (ילקוט שמואל סימן קל"א)

ג. והיה עוצר עצמו (=מתבודד) לפני אהל מועד כדי לעסוק בתורה. (רש"י על שמו"א כא, ח).

ד. והיה גדול בתורה. (ירוש' סנהדרין י, ב).

ה. וכן על **אחיתופל** אמרו שהיה מקשה 300 הלכות, במגדל פורח באויר. (סנהדרין קו:).

ו. והיה סופר כל אותיות התורה. (שם, פירש"י: בקי בחסרות ויתרות).

ולכן תירץ רבא שם: "רבותא למבעי בעייה?!... אלא רחמנא לָפָא בְּעֵי". (שם) כלומר, אין זו מעלה גדולה שהאדם יודע להקשות ולתרוץ בפלפול עצום, וגם לא מעלה גדולה שהאדם יודע כל מלא וחסר במקרא, אלא העיקר הוא "לב טוב". (רמח"ל, באגרתו מן ח' ניסן, הת"ץ, מעיר שזוהי חומרא גדולה, ולא קולא).

כלומר, כל התורה לא ניתנה אלא בכדי שהאדם יבוא לידי יראת ה'. "לא ברא הקב"ה את עולמו אלא כדי שייראו מלפניו, שנאמר 'והאלהים עשה שייראו מלפניו'". (שבת לא: ע"פ קהלת ג, יד). ובכך "כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו, חכמתו מתקיימת. וכל שאין יראת חטאו קודמת לחכמתו, אין חכמתו מתקיימת". (אבות, ג). ולכן סיימו שם (סנהדרין קו:). שלא היו דואג ואחיתופל מסיקים 'שמעתתא כהלכתא'.

ומפורש אמרו חז"ל שדרגתו של ת"ח אינה מגעת לדרגתו של מי שהוא ירא חטא. ומעשה בר' סימון ור' אלעזר שהיו יושבים, ועבר לפניהם ר' יעקב. אמר אחד לחברו 'בא נקום לפניו כי הוא איש ירא חטא. ענה השני, נקום לפניו כי הוא בן תורה. ענה הראשון "אני אומר לך שהוא ירא חטא (=דרגא גדולה) ואתה עונה לי שהוא "בן תורה" שהיא דרגא הנמוכה יותר?!" (שבת לא:).

ובכן קרח וכל הדומים לו, אמנם היו חכמים גדולים בתורה, ואף מסרו נפשם למען חסידות ואהבת ה', אבל עדיין חסר להם מוסר לב. ואם זה חסר, אפשר לומר כי הכל חסר, כי הרי ייענש עוד יותר על שגאותו. (ב"מ לג:). ואדרבה, החיד"א כותב שת"ח נכשלים עוד יותר בגבהות לב, ולכן עליהם להרבות בלימוד מוסר. ("כסא רחמים" על אדר"ג, פרק כט). גם "משנה ברורה" (א"י ס"ק יב) רמז לזה באומרו: "וצריך האדם לקבוע לו עת ללמוד ספרי מוסר בכל יום ויום, אם מעט ואם הרבה, כי הגדול מחברו, יצרו גדול הימנו!" כלומר, ככל שהאדם עולה בחכמה, גם יצרו הרע אורב לו יותר ויותר. אמנם לא בחטאים שפלים וגסים כדרך של מחוסרי-תורה. אבל יצרו מכשיל אותו בעוונות עצומים מלובשים כאילו הם "מצוות!"

לענין בני תורה הטוענים שאין להם זמן מתי ללמוד מוסר, היות שהם טרודים כל היום בהוויות של אביי ורבא, טוב לספר מה שענה ר' ישראל סלנטר, כאשר נשאל ממישהו מה ללמוד, היות שהוא טרוד במחיתו כל היום. כאשר שאל לאיזה רב, ענה לו ללמוד רק הלכה למעשה. אבל ראש ישיבה אחד ענה לו ללמוד רק גמרא, כי זה בסיס הכל. ורב חכם-הרזים ענה לו ללמוד רק קבלה, כי זהו שיא נשגבות התורה. ורב אחר ענה לו ללמוד רק מקרא, כי זה מה ששמענו מסיני מפי ה'. ובכן הוא שואל, במה יש לבחור? ענה לו ר"י סלנטר אני סבור שבשעה היחידית שנותרה לך, תלמד רק מוסר. הא כיצד? אלא כאשר ימלא לבך יראת ה', אזי תווכח שבאמת יש לך זמן יותר ויותר לכל חלקי התורה, כי כולם נחוצים ביותר, ואז תוכל להקציב שעות לכל ע"כ.

וכבר כתב חיד"א ("עבודת הקודש", מורה באצבע, קטע קנ"ג): "מי שאינו מאבד הזמן, יש עת לכל". שהאדם שהוא מסודר יוכל ללמוד בכל מקצוע ומקצוע תורני, ולהספיק את הכל.

בסיכום: "החזק במוסר אל תרף, נצריה כי היא חייך". (משלי ד, יג)

ואמרו על כך "משל לאחד מושלך תוך המים, הושיט הקברניט את החבל ואמר לו 'תפוש זה בידך ואל תניחהו. שאם תניחהו אין לך חיים'. כך אמר הקב"ה לישראל "החזק במוסר אל תרף". (במד"ר סוף פי' שלח). ואמנם "חכמה ומוסר - אוילים בזו" (משלי א, ז). הפסוק מחלק אותם לשנים, ללמדנו שיש "חכם" כמו קרח, אבל לבו אכול קנאה ואהבת שררה. וזהו כאשר מזניחים 'מוסר', כי אז אין ערובה בתורה כשלעצמה שתציל את האדם מלרדת שחת. והרבה דבר על כך רמח"ל (בהקדמתו ל"מסילת ישרים"). "הן יראת ה' היא חכמה", רק היא לבדה חכמה, ושאר מקצועות התורה לא ידמו לה (עיי"ש ראיותיו).

(הערה: ע"ע שיחה שלישית לפרשת עקב, ושיחה שלישית לספירת העומר)